

tant, calia destruir; l'acció d'*Els destructors de màquines* esdevé a Nottingham, però igualment podria esdevenir a Barcelona uns anys després, concretament el 1835. Toller utilitza l'anècdota de l'obra com a simple paràbola: per a Toller, la màquina encarna el progrés i el que l'interessa és de remarcar les diferents actituds dels personatges davant seu i assenyalar-nos quina és per a ell la correcta. Toller vol subratllar que el perill no el constitueix la màquina, sinó el fet que la màquina estigui al servei d'una classe social determinada; la lluita de les classes explotades no ha d'anar dirigida al progrés, sinó a la possessió d'aquest progrés i dels beneficis que se'n desprenen. El final tràgic d'*Els destructors de màquines*, el podem relacionar — a *Cella 44* — amb el fracàs de la revolució de 1919, però queda atenuat per la confiança dels protagonistes — la confiança de Toller — que les noves generacions reprendran la lluita i hi sabran reeixir. És interessant de constatar que per al dramaturg el fracàs no és tant una conseqüència de la força de la classe opressora com de la manca de visió estratègica del proletariat, que no sap donar un enfocament ampli a la lluita emmenada. *L'alemany Hinkemann* planteja un problema diferent, bé que relacionat amb l'anterior; Toller adverteix contra el sentiment de revenja sorgit en el seu poble arran de la derrota de 1918, contra el mite del super-home germànic, un super-home castrat que hom vol utilitzar — com abans la màquina — a benefici d'uns quants. I és bo de recordar que quan Toller va creure que aquest sentiment havia triomfat a Alemanya i que les energies del poble havien estat desviades cap a una lluita que no era la seva, se suïcidà: l'any de la seva mort, el 1939, assenyala prou clarament quines eren les temences que portaren el vell revolucionari a claudicar.

Els tres plans — la reclusió, la lluita pel poder i la potenciació de les vivències de l'autor mitjançant la reelaboració dramàtica — donen a *Cella 44* una complexitat i un interès molt superiors als que ofereix avui, considerat en ell mateix, el teatre de Toller. Així, *Cella 44* és un fet nou gràcies al qual podem copsar la interrelació entre un home — Toller — i la seva circumstància històrica. I, potser encara més, *Cella 44* ens permet de veure com aquest home s'esforça a conèixer la realitat, en considerar-la des de perspectives diverses — tipificades per les actituds dels seus personatges — a fi que en un futur entrevist la classe per la qual ha lluitat pugui aprofitar la dolorosa experiència del present. Només així, a través de l'amarguesa del fracàs, Toller pot assolir el ferment d'esperança i transmetre'ns-el a nosaltres els homes d'avui, ara i ací; un Toller escorcollat, situat, en bona part redescobert, per Feliu Formosa. El text de *Cella 44* havia desvetllat un gran interès entre les persones del teatre independent que el coneixien; això explica que fos estre-

nat per dues companyies diferents amb dos dies de diferència. El 27 de març era estrenat a Terrassa pels «Amics de les Arts» comptant amb Feliu Formosa en el paper d'Ernst Toller i amb la col·laboració de Maria Plans, Antoni Moreno i Manuel Moreno, actors, tots ells, amb un prestigi ben guanyat dins l'escena independent. Al costat d'ells, Rosa Morata i Josep M. Casanovas encapçalaren un llarg repartiment i demostraren llur maduresa interpretativa; Carles Grau en fou el director.

La segona estrena anà a càrrec de l'«Agrupació Teatral Maragall», de Sant Cugat del Vallès, que presentà *Cella 44* al Reial Monestir d'aquella vila el 29 de març. Ens manca la relació dels actors que hi representaren l'obra, car llur nom no figurava al programa; el director fou Ernest Naté, que habitualment signa els muntatges de l'«Agrupació». Tant a Terrassa com a Sant Cugat, *Cella 44* va haver de lluitar amb algunes dificultats merament externes, com la poca adequació del local i la migradesa dels mitjans econòmics; comptà, però, amb l'entusiasme de tots els qui hi participaren, els quals tingueren en la versió terrassenca un més acusat segell de professionalitat.

Carles Grau va abordar *Cella 44* amb un muntatge expressionista molt acurat; la seva va ésser una tasca eficaç que estigué recolzada en una recta comprensió del text. Al moment d'escriure aquest comentari, les dues companyies han fet ja diverses representacions de *Cella 44* i sembla que el bon resultat obtingut els permetrà de fer-ne moltes més.

JOAN CAPRI ALTRA VEGADA AL ROMEA

En Joan Capri vam tenir la possibilitat d'un actor capaç de polaritzar un sector de públic habitualment allunyat del teatre; però d'això ja fa alguns anys. Avui Capri em sembla incapacitat per a conduir una acció dramàtica: la seva propensió a la xerrameca improvisada, basada en un afany moralista francament vuitcentista, ha desplaçat l'actor en benefici del director espiritual. El que Capri fa i diu té tanta relació amb el teatre com un discurs del general De Gaulle o d'altres subjectes del mateix caient (la qual cosa, és clar, no vol dir que no hi tingui cap relació). Capri dóna consells, suggereix comportaments, a mig camí entre el puritanisme i la picaresca, segons un sistema posat en pràctica per moltes persones benpensants amb un resultat notori. Per això hi ha tants espectadors que se senten identificats amb allò que Capri diu a l'escenari, que riuen les seves insinuacions amb un assentiment còmplice capaç de deslliurar-los qui sap de quines recòndites culpes; una sessió de Capri equival a una confessió pública, a una petita bugada, on el perdó s'atorga mútuament i generosa. Tot això fet en to menor i sense transcendentalisme, d'una manera casola-

na, sense més volada de la que pugui tenir una partida dominical de parxís. És obvi que la comèdia anunciada a la porta del teatre, en les condicions referides, és una cosa secundària que preocupa ben poc la gent; a efectes estadístics, però, en donarem la fitxa: *El gandul* (diàrit d'un tècnic de la mandra), de Jaume Ministral Macià i Joan Capri. Estrenada al teatre Romea el 6 d'abril. — XAVIER FABREGAS.

teatre notes breus

—El Sr. Francesc Cabanas Alibau ens fa arribar l'escript que transcrivim a continuació: «Pro sessions de Teatre Art. Som senzillament una minoria d'aficionats al teatre que ens proposem dur a terme unes representacions que signifiquin una demostració evident d'art. Pensem presentar-les primer a Barcelona, i tot seguit en recorregut per les principals poblacions catalanes. No ens podem il·lusionar ni fer cap passa sense disposar d'un nombre d'obres inèdites i de valor que responguin al nostre pla i que el garanteixin. Per això cridem tots els autors. Necessitem conèixer obres. Podeu adreçar-los a Francesc Cabanas Alibau, Santa Maria núm. 31, 1.ª 1.ª, Sant Cugat del Vallès (Barcelona)».

—El «Teatre Experimental Català» féu la seva presentació al local social del Reial Cercle Artístic, entitat que l'ha acollit, el 18 d'abril. Hom representà un programa antològic que constà d'escenes d'*Edip, rei*, de Sòfocles, en versió de Carles Riba; *Edip rei*, de John Richardson; *Les tres germanes*, d'Anton Txékhov; *Tot esperant Godot*, de Samuel Beckett, en traducció de Joan Oliver, i *En Joan de l'Ós*, d'Apelles Mestres, obres que són al repertori de la companyia. Modest Sala, Francesc Balcells, Alex Aixelà, Eulàlia Arquer i Isabel Martínez, entre d'altres, tingueren cura dels papers principals.

—A les sessions del dilluns al Romea, el grup «Alpha 63», de l'Hospitalet de Llobregat, presentà el 24 de març el muntatge de Feliu Formosa *L'encens i la carn*, sota la direcció d'Enric Flores. Vam fer referència del muntatge amb motiu de la seva estrena a l'Hospitalet.

—El 14 d'abril, a la Cova del Drac, hom celebrà el cinquè mes de representació ininterrompuda de l'espectacle de Jaume Vidal Alcover *Manicomi d'estiu o la felicitat de comprar i vendre*. L'èxit d'aquesta peça, recolzat en els valors que ja assenyalem arran de l'estrena, és una mostra que el teatre de cabaret compta amb l'audiència d'un públic cada cop més ampli.

—El «Teatre Experimental Català» ha iniciat els assaigs de *Retaula del flautista*, de Jordi Teixidor, obra guanyadora del darrer premi «Josep M. de Sagarra». La direcció és a cura de Josep M. Minoves.